

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SEPTEMBER 5 • 2014

**"En konstnär som ger kunglig glans"
— Ernst Nordin har fått konungens medalj
Gustav II Adolfs dukat från Strassburg (Strasbourg)
Karl XII:s mynt på porslin från Kina**

Pris 30 kr

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

presenteras även på Svenska Numismatiska Föreningens och Kungl. Myntkabinettets hemsidor:
www.numismatik.se – www.myntkabinettet.se

Den tryckta tidskriften kommer ut första veckan i februari – maj, september – december.
På hemsidorna kan man sedan ta del av SNT i lågupplöst pdf-format.

1/12 sida
47 x 50
mm
250 kr

1/8 sida
72 x 50
mm
350 kr

1/6 sida
47 x 105
mm
400 kr

1/4 sida
72 x 105
mm
600 kr

1/2 sida
151 x 105
mm
1 200 kr

Helsida
151 x 214 mm
2 000 kr
2:a och 3:e
omslagssidan
2 500 kr
4:e omslagssidan
5 000 kr

SNT har låga annonspriser även 2014

Annonsen på årsbasis får dessutom 20 % rabatt!

Behöver du professionell formgivare till din annons?

Kontakta: annons@numismatik.se

Annonsstopp senast den 1:a i månaden före utgivning

Radannonser: enskilda SNF-medlemmar erbjuds **gratis annons** med högst tre rader
att köpa, sälja eller byta samlarobjekt

Annonsen som inte är förenliga med SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs

Innehåll SNT 5 • 2014

ARTIKLAR OCH NOTISER

	SID.
Gustav II Adolfs dukat från Strassburg (Strasbourg)	100-103
Myntauktioner i Sverige AB – MISAB, auktion 10	104-107
Inte alls Guds Sigtuna	107
Karl XII:s mynt på porslin från Kina	108-109
Tidigare oskildrad pommersk 1/24 taler 1681	109
Papperspolletter från Robert Kahns schweizeri i Sundsvall	110
Oscar I:s 1/16 riksdaler specie 1849	112
Från byteshandel till euro	113
Studia Numismatica Upsaliensia	113
Myntmässan i Borlänge expanderar	114
Myntmässan i Göteborg återuppstår	115

FASTA RUBRIKER

Pressklipp 1901. Falsa "mynt"	107
Frågespalten. Ingen smedmedalj	110
Personalia. "En konstnär som ger kunglig glans" [Ernst Nordin]	111
Auktioner & Mässor	111
Lokala numismatiska föreningar och myntklubbar i SNF	112
Litteratur till försäljning hos SNF	116

OMSLAG

Skulptören Ernst Nordin mottar H. M. Konungens medalj i 12. storleken av guld i högblått band den 11 juni i år på Stockholms slott. Bland annat vårt väl använda och populära 10-kronorsmynt med kungens porträtt har formgivits av Ernst Nordin. På sidan 111 i detta nummer har Tom C. Bergroth skrivit om vår omtyckte konstnärs produktion, särskilt vad gäller mynt och medaljer.

FOTO: CLAS GÖRAN CARLSSON.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

KANSLI OCH REDAKTION

Banérgatan 17 n b
115 22 Stockholm
Tel. 08 - 667 55 98
Måndagar
kl. 10 - 12 och 13 - 16
Fax 08 - 667 07 71
info@numismatik.se

Plusgiro 150007 - 3
Bankgiro 219 - 0502
Svenska Handelsbanken

CHEFREDAKTÖR OCH ANSVARIG UTGIVARE

Monica Golabiewski Lannby
monica@numismatik.se

PRENUMERATION

200 kr / år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt
Kom ihåg att
meddela adressändring!

SNT trycks med bidrag från
*Gunnar Ekströms stiftelse för
numismatisk forskning* samt
*Sven Svenssons stiftelse för
numismatik*.

Redaktionen ansvarar inte
för ej beställt material.
Texter och bilder i SNT
lagras elektroniskt och
publiceras som pdf på
SNF:s och KMK:s hemsidor.

Den som sänder material till SNT med-
ger elektronisk lagring / publicering.

TRYCK

Kaigan

ISSN 0283-071X

HÖSTEN 2014

Föreningens aktiviteter

SEPTEMBER

- 24 FÖRENINGSKVÄLL
Plats Banérgatan 17
18.00 KÖP, BYT OCH SÄLJ. Tag med numismatiska
objekt som ska lämnas din samling.
Föreningen bjuder på enklare förtäring.

OKTOBER

- 29 FÖRENINGSKVÄLL
Plats Banérgatan 17
18.00 DISKUSSIONSAFTON. Tag med er ett
numismatiskt ämne att ta upp till diskussion
eller ett föremål som ni vill berätta om.
Föreningen bjuder på enklare förtäring.

DECEMBER

- 3 JULFEST
Plats Banérgatan 17
18.00 Föreningens traditionella julfest med glögg, lussekatter och julgodis. En
mindre julauktion kommer att genomföras med enklare material ur Sven
Svenssons samlingar. Någon förteckning sänds inte ut i förväg. Kontant
betalning vid auktionstillfället. Välkomna!

Föreningskväll
24/9

SNT FINNS PÅ FACEBOOK

Kungl. Myntkabinettets verksamhet

KUNGL. MYNTKABINETTET

Museet har ändrat sina öppettider: öppet varje dag kl. 11.00 – 17.00!

Tack alla ni som deltagit i KMK:s föreläsningsserier under åren. Till hösten kommer
ett nytt intressant program. Datum, föreläsare och teman publiceras på hemsidan.

KMK FINNS PÅ FACEBOOK OCH TWITTER

TUMBA BRUKSMUSEUM

Specialutställning: *Ska vi byta grejer?* Vad är byteshandel? Hur fungerar det och hur
har det fungerat? Hur ser det ut i dag?

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Adress: Banérgatan 17 n b, Stockholm. T-bana Karlaplan; buss 4, 44
Kansli: måndagar kl. 10 – 12, 13 – 16
Stängt: midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna
www.numismatik.se

KUNGL. MYNTKABINETTET

Adress: Slottsbacken 6, Stockholm. T-bana Gamla stan; buss 2, 43, 55, 59, 76
Utställningar: måndag – söndag kl. 11 – 17
Numismatiska boksamlingen: torsdag kl. 13 – 16
www.myntkabinettet.se

TUMBA BRUKSMUSEUM

Adress: Sven Palmes väg 2, Tumba. Pendeltåg Tumba; buss 725
Utställningar: sept. – april, lörd. – sönd.; maj – aug. tisd. – sönd. kl. 11 – 16
www.tumbabruksmuseum.se

Gustav II Adolfs dukat från Strassburg (Strasbourg)

Av Martin Ulonska

Enligt rådande numismatisk forskning kan uppkomsten av en dukatprägling i Strassburg förläggas till början av 1630-talet.¹ Anledningen till att man slog dessa mynt ska ha varit ett krav från svenskarnas sida år 1633, som gick ut på att Strassburg skulle betala ut dukater till de svenska trupperna i sydvästra Tyskland.²

Även om forskningen är av den bestämda uppfattningen, att dessa guldmynt sannolikt slogs med svenska stampar tillverkade i staden, så har man hittills inte entydigt kunnat fastställa vilka präglingar det kan ha rört sig om.³ Ahlström et al. (1980) tar i alla händelser i sin katalog upp en dukat med okänd myntort.⁴ Detta mynt (*fig. 1*) ska här behandlas mera ingående.

Frågeställning

Här ska vi undersöka om den ifrågasatta svenska dukaten med årtalet 1632 kan ha präglats i Strassburg.

En sådan koppling mellan svenskslagna dukater och staden Strassburg såg tidigare Hans-Jürgen Ulonska som en möjlighet. Vid sitt försök att säkerställa präglingens ort för denna dukat såg han också Strassburg som tänkbar ort. Men med hänvisning till bristen på skriftligt källmaterial kom han dock fram till att – trots vissa tvivel – hans estaden Hamburg kanske vore mera sannolik.⁵

Baserande på skriftliga källor kommer författaren nu att ånyo behandla problemet rörande var dukaten från 1632 är slagen.

1. Gustav II Adolf, dukat 1632, slagen i Strassburg. Myntkabinettet vid Staatliche Museen zu Berlin, objekt nr 18243889. Skala 2:1.

FOTO: REINHARD SACZEWSKI.

Källmaterial

För att komma någon vart med problemet har handlingar i Strassburgs stadsförvaltnings arkiv studerats och aktuella, samtida mynt från staden har dragits fram i ljuset och jämförts med uppgifter om dukatprägling åren 1632 och 1633. Vidare har författaren letat efter ytterligare information, som kunde syfta på just dessa dukater. Tyvärr har handlingar från stadens råd som berör myntverket i Strassburg inte bevarats.

Vad beträffar dukatpräglingen får vi gå till de böcker som innehåller rådsbeslut av Strassburgs XV-råd (Femtonmannaråd).⁶ Med undantag för åren 1646 och 1651 är alla relevanta rådsböcker mellan 1632 och 1640 och från 1645 till 1649 bevarade och står till forskningens förfogande. Dessutom har vi avtal slutna mellan staden och kungariket Sverige, som kunnat utnyttjas.⁷

Under den tid det här är fråga om innehades befattningen som myntmästare i Strassburg av Johann Herrmann (cirka 1580-1636; myntmästare 1622-1634) och Johann Casimir

Herrmann (cirka 1619-1673, myntmästare 1634-1671).⁸ Mynt från Johann Herrmanns ämbetsperiod jämfördes vad beträffar bitecken med vår aktuella dukat (*fig. 1-2*).

Staden Strassburg och Sverige

Strassburgs rådsböcker nämner för första gången Sverige i början av år 1632, då svenska trupper trängde in i Elsass.⁹ Samma år, då 10 000 man svenska trupper kommit in i Elsass, slöts ett förbund mellan Strassburg och Sverige. I detta fördrag överlät Gustav II Adolf – företrädare av fältmarskalken Gustaf Horn (1592-1657) – alla områden och rättigheter, som biskopsstiftet Strassburg innehåller, till staden och XV-rådet.¹⁰ I detta fördrag nämns ingenting om att staden skulle betala någon form av kontribution till Sverige. Detsamma gäller det andra fördraget från april 1633, i vilket stadens nyförvärvade rättigheter bekräftas av Sverige.¹¹

På grund av det svenska nederlaget i slaget vid Nördlingen 1634, då Elsass återerövrades av de kejsrerliga trupperna, drog sig de sista svenska trup-

2. Detaljförstoring av mynnet fig. 1. Samma samling, objektnr. FOTO: REINHARD SACZEWSKI.

3. Staden Strassburg, 12 kreuzer, slagen mellan 1622 och 1634. Detaljförstoring. Privatsamling. FOTO: MARTIN ULONSKA.

perna tillbaka till fästningen Benfeld (cirka 25 km sydväst om Strassburg).¹² Denna truppstyrka förblev på plats in på år 1650 och erhöll åren 1648-1650 inkvarterings- och kontributionsbidrag från staden Strassburg.¹³

Dukaten från Strassburg med Gustav II Adolfs porträtt

En anteckning i rådsboken från Strassburg 16 mars 1633 innehåller den första notisen om det svenska kravet på prägling av dukater.¹⁴ Eftersom staden inte innehade rätten att slå dukater (men väl guldgyllen), och man inte kunde finna någon legal grund för en sådan prägling, bad staden tills vidare om betänketid.¹⁵

Efter ännu en skrivelse med krav på dukatpräglings från svenskt håll gav staden efter den 14 december 1633. Samma dag framvisade myntmästaren i staden, Johann Hermann, för XV-rådet sin provpräglings med den posthuma kungabilden.¹⁶ Härav kan man dra slutsatsen att staden sannolikt mellan mars och december 1633 förberett sig på att man efter en förnyad framställning från svenskarnas sida skulle vara tvungen att ge efter. Någon hänvisning till sådana förberedelser kan emellertid inte återfinnas i rådsböckerna eller i några akter som rör myntning.

XV-mannarådet behandlade likaså den 14 december en följdfråga, nämligen om präglingsen av dukater för Sverige också kunde användas för att ge staden rätt att slå egna dukater. Man hade erfarit att städerna Frankfurt a.M. och Nürnberg gett sitt medgivande till liknande svenska krav. Ett förslag från myntverkets i Strassburg tremanråd om att slå egna dukater blev därför beviljat.¹⁷

Hanauer berättar i sitt arbete om Elsass' ekonomiska historia att också städerna Augsburg och Ulm ska ha beviljat en svensk anhållan om dukatpräglings.¹⁸ Man kan förmoda att Hanauers uppgifter beror på vad som sägs i Elias Brackenhoffers *Münzbuch* från slutet av 1600-talet, som sedan dess gått förlorad.¹⁹

I våra dagar känner vi svenska dukater från Augsburg och Nürnberg, men hittills fattas varje belägg för sådana från Frankfurt a. M. och Ulm. De första forskningarna i dessa två städer gav inga resultat i form av omnämnanden av dylika präglings. För just staden Ulm finns det dock bevis för att man slog talermynt i november 1632 för att med dessa betala en kontribution till svenskarna.²⁰ Men hur de mynten såg ut har inte kunnat fastställas.

Men en sak är klar – av de genomgångna dokumenten framgår tydligt, att staden Strassburg har präglat dukater från 1633 med svenska motiv och med den svenske kungens bild. Man måste anta, att det rör sig om den omnämnda dukaten med årtalet

1632 (fig. 1). De åberopade handlingarna säger emellertid ingenting om vilket årtal de omnämnda mynten bär. Men årtalet 1633 kan av somliga ses som mera osannolikt, eftersom Gustav II Adolf stupat redan 1632. Tills vidare kan vi dock säga att en senare datering av dukaten inte skulle ha varit ett särfall. Vi har belägg för detta från Erfurt och Osnabrück – dukater och talrar.

Ett vidare argument för att mynten som beskrivs i rådsboken är identiska med den hittills i litteraturen som utan myntort beskrivna dukaten är det på denna påträffade myntmästar-märket (fig. 2). Myntmästartecknet visar två korsade glödgghakar, överlagda med en upprättstående dubbel glödgghake. Det är samma tecken som den i Strassburg 1622-1634 verksamme myntmästaren Johann Hermann använde (fig. 3). En hänvisning från den i början beskrivna dukaten från 1632 till de som präglades i Strassburg från december 1633 får därför anses vara säkerställd.

Drottning Kristinas dubbeldukat med okänd präglingsort

Utöver den ovan behandlade dukaten med årtalet 1632 finns också en liknande dubbeldukat från året 1646 med drottning Kristinas porträtt (fig. 4). Denna har en stilmässig överensstämmelse med dukaten från 1632. Åtsidans härskarporträtt har omgivits med samma krans av var sin lager- och olivkvist på båda mynten. Vidare är inramningen av det hebreiska

4. Dubbeldukat slagen 1646 utanför Sverige för drottning Kristina, troligen i Strassburg. Skala 2:1. Ur Auktion H. D. Rauch 84, 13.05.2009. <http://www.mcsearch.info/record.html?id=195685>

5. Detaljförstoring av fig. 1.
Myntkabinettet vid Staatliche Museen
zu Berlin. Objekt nr 18243889.

FOTO: REINHARD SACZEWSKI.

6. Detaljförstoring av fig. 4,
se bildtexten där.

”Jehovah” likartad, så även kartuschen med årtalsangivelsen (fig. 5 och 6).

Även på fransidan hittar man likheter. Det stora svenska riksvapnet har mycket likartade ornament (fig. 7 och 8). Det omdiskuterade myntet har av Ahlström et al. (nr 34a) förts till Erfurt, men senast Samling Hagander (katalog 3:7557) ville ge det ett hem i Riga. En markant skillnad mellan våra två guldmynt utgör bitecknen. Medan dukaten med åretal 1632 har det ovan beskrivna myntmästartecknet för Johann Herrmann uppvisar dubbeldukaten från 1646 en korsblomma – fyra blommor som bildar ett kors. Sådana korsblommor återfinns vi emellertid också på mynt från Strassburg som tillverkats av myntmästarna Johann och Johann Casimir Hermann (1622-1634 och 1634-1671) – se fig. 9. Det kan därför ingalunda uteslutas, att den här behandlade dubbeldukaten också präglats i Strassburg.

Källor för 1646

Eftersom den relevanta årsboken för Strassburg 1646 inte har kunnat påträffas, kan man inte med full säkerhet fastställa om präglingen av dubbeldukaten med detta årtal ägt rum där. Men å andra sidan har årsböckerna för åren 1648 och 1649 flera hänvisningar till en dukatprägling för

7-8. Detaljförstoringar av fig. 1 och 4.
Samling, nr och fotograf som dessa.

svenskarna under 1640-talet. Rådsherrarna nämner 1648 att man inom ramen för kontributionsbetalningarna eventuellt skulle erlagga dem i guld och silver.²¹ Vad beträffar första hälften av 1649 finns belägg för utbetalningar om mer än 70 000 taler.²² Utöver dessa berättas om betalning av så kallad *Friedensgeld* (fredspengar) omfattande 8 000 taler och 23 000 dukater och därtill inkvarteringspengar om 2 500 dukater.²³

För frågan om dukatprägling – och i synnerhet den aktuella dubbeldukaten – bör man också hänvisa till en anteckning från 18 april 1649 som är av särskilt intresse. I samband med en utbetalning av 2 000 dukater till de svenska trupperna meddelar rådsherrarna, att man också tidigare har betalat ut dukater till svenskarna²⁴. Det kan här inte vara fråga om de 23 000 dukaterna till de svenska trupperna eller de 2 500 som inkvarteringspengar, eftersom dessa inte drogs försorg om förrän i juli. Möjligen kan denna anteckning i april 1649 syfta på staden Strassburgs prägling och utbetalning av svenska dukater under 1646.

I alla händelser kan vi i avsaknad av rådsboken från 1646 inte med säkerhet fastställa om den här beskrivna dubbeldukaten från detta år är slagen i Strassburg. Men att det rör sig om en sådan får åtminstone ses som plausibelt.

Sammanfattning

Som det gått att påvisa talar allt för att den behandlade svenska dukaten 1632

har slagits 1633 i Strassburg. Den enda kritik som skulle kunna riktas mot detta är åretal 1632 på myntet som måste vara präglat 1633. Men detta kan lösas utan problem, det finns paralleller till ett sådant förfarande. Trots invändningen kan alltså bestämningen till Strassburg för denna dukat anses vara tämligen säker. Och detta ger oss vad beträffar Strassburgs mynthistoria en terminus post quem för alla dukater med stadens myntbild.

Vad gäller myntortsbestämningen av dubbeldukaten 1646 kan vi på grund av brist på säkra källor inte entydigt säga att den slagits i Strassburg. Vår förmodan att den tillkommit i denna stad bygger på ovannämnda indicier. Av denna anledning får man hoppas att ytterligare forskningar i arkiven i Elsass-Alsace eller i Sverige kan få fram slutgiltiga bevis.

Hänvisningarna till svenska dukatpräglingar i Ulm och i Frankfurt a. M. åren 1632/33 måste tills vidare lämnas därhän av författaren. I båda fallen har författaren hittills inte påträffat några belägg för någon sådan tillverkning. Vad beträffar Frankfurt a. M. fanns det rent allmänt inte några belägg för svensk myntutgivning, medan man för staden Ulms räkning inte fullständigt kan utesluta en svensk talerprägling under 1632.

Tack

Under arbetet med denna artikel uppstod problem och frågeställningar, som kunnat lösas eller åtminstone underlättas genom hjälp utifrån. Framför allt ber författaren få framföra sitt varma tack till medarbetarna vid Myntkabinettet, Staatliche Museen i Berlin, för tillstånd att utnyttja bilder av dukaten 1632, i synnerhet fru E. Bannicke och Dr. K. Dahmen, som gett snabb och okomplicerad hjälp. Dessutom tackar jag medarbetarna vid Stadsarkivet i Ulm för deras hänvisningar och uppslag till mina undersökningar. Särskilt går mitt tack till professor Dr. Michael Wessengel och fru Dr. Gudrun Litz. Lars O. Lagerqvist, Kristianstad, tackar jag dels för översättningen till svenska, dels för förmedlingen av denna publicering.

9. Staden Strassburg,
12 kreuzer 1623 och 1640.
Detaljförstoring med blomkorset.
Privat samling. FOTO: MARTIN ULONSKA.

Anm. Staden Strassburg – Strasbourg i Elsass – Alsace har haft en komplicerad historia. Vid den tid det handlar om här tillhörde området det feodalt ytterst komplicerade Heliga Romerska Riket av Tysk Nation, vanligen kallat Tyska Riket, men som upplöstes under Napoleonkrigen, närmare bestämt 1806. Elsass blev emellertid franskt innan dess genom ett av Ludvig XIV:s många erövringskrig (fred slöts 1681) och så även Strassburg, på franska Strasbourg. Efter det fransk-tyska kriget 1870-1871, då även det nya Tyska Riket med Vilhelm I av Preussen som kejsare grundades, måste Frankrike avträda nästan hela Alsace-Elsass och en fjärdedel av Lothringen (Lorraine). Efter första världskrigets fred år 1919 blev de åter franska och med undantag av ockupationen 1940-1944 har de så förblivit. Som bekant finns numera EU:s parlament i Strasbourg. Med tanke på att området var tyskt vid den tid som avhandlas här använder vi den tyska stavningen.

Noter

- Engel et Lehr: *Numismatique de l'Alsace*, s. 202.
- Hanauer: *Études économiques*, s. 55f.
- Hanauer op.cit., s. 56.
- Ahlström et al.: *Sveriges besittningsmynt*, s. 197 nr 1.
- Ulonka: *Ein Dukat*, s. 211f.
- XV-rådet i Strassburg ansvarade för alla frågor rörande finanser, myntväsen och skatter. Rådsakterna ligger i Archives Municipales de Strasbourg (AMS) under beteckningen 2R.
- Dessa urkunder (på franska *Chartres*) ligger i AMS med beteckningen CH.
- Tjänstgöringstiderna för myntmästarna i Strassburg under sent 1500-tal och 1600-talet kan fastställas med hjälp av

föreliggande akter från XV-rådet. Vad som är myntmästartecknen kan avgöras genom att jämföra olika odaterade mynt från Strassburg med liknande som inte slagits där och på så sätt få fram vilka som är tillverkade av Johann Hermann respektive Johann Casimir Hermann.

- Bornemann: *Autour d'une monnaie suédoise*, s. 84.
- AMS CH528/10503.
- AMS CH528/10504.
- Bornemann: *Autour d'une monnaie suédoise*, s. 87.
- AMS 2R69, Folio 211v. och Bornemann op.cit. s. 87.
- Införandet på Folio 37r står under rubriken "Dukaten pregen/mit des Königs/in Schweden/bildniß" [= Dukater präglas med Kungens av Sverige bild"].
- "weil nicht gold=/guldn, sondern Ducate zu pregen gefuhrt/wird, welch Regale die Stätt selbs nicht/habe" [= emedan icke guld=/gyllen, utan dukater avses att präglas/med kungens/i Sverige/bild, vilket Regale staden själv inte/har"] (AMS-2R-59, Folio 37r.). Den 20 mars följer under rubriken "Schwedische Du=/catten pregen" [= "att prägla svenska du/kater"] ett beslut om att be om betänketid: "Daß diese questio nicht zu bewilligen sey, besonders/weils präg-ung solcher stück gefurdrt wardt, dazú ius cutendi hiesige Statt selbs nicht hatt und/consequenter niemand anders bewillig mag" [= Att denna anhållan icke kan beviljas, särskilt/emedan prägling av sådana stycken har begärts, till vilka/denna stad icke fått präglingsrätt och/i konsekvens därav ingen annan må bevilja"]. (AMS-2R-59, Folio 313r).
- Under rubriken "Schwedische Dukaten" står: "Herrn XV-Rat legt ettliche Ducates vor, mit/des Königs in Schweden bildniß geprägt; und/vermeldt das dies alles allhier von dem/hiesige Münzmeister zur prob gefertigt worden, ... [= Herre (i) XV-rådet framlägger några dukater, präglade med/kungens av Sverige bild; och/förmåler att alla dessa (är) av den/härvarande myntmästarens tillverkning som prov"] (AMS-2R-59, Folio 313r).
- "wie die Dreyer in der Münz berichte/dass Ihne möchte vergennt werde, allhier selbst/von den einigen Stempeln/hervon bei unseren Herrn vergewiss prägen/zu lassen. [...] Bey den Befragt/dafür gehalten, daweil es allhier umd ettlich Stück zu thun [...] auch hab man nachrichtung dass Nürn=/berg umd Francfurt dergleichen Ducaten müntz können" [= Som anhålles av Tremannarådet vid Myntet/skulle det tillåtas dem (Tremannarådet) att självt/med egna stämplrar prägla (dukater)/ [...]. De tillfrågade (XV-rådet) har gett sitt tillstånd/därför att det därvid rör sig om ett stort antal (dukater)och så har man underättelse om att Nürn=/berg och Frankfurt har kunnat mynta liknande dukater"] (AMS-2R-59, Folio 313r).
- Hanauer: *Études numismatiques*, s. 56.

- Den handskrivna texten av denne tidigare *Münzwarden* och högste chef för myntningen i staden Strassburg föll sorgligt nog offer för en brand 1870, som förstörde biblioteket för det protestantiska seminariet i Strassburg. Författaren har sökt efter en avskrift av denna Brackenhoffers Münzbuch i Hanauers efterlämnade tillhörigheter men utan resultat. Det enda som finns kvar av detta arbete är en avskrift av de fyra första sidorna i Strassburgs stadsarkiv.
- Rådsprotokoll från året 1632 (SU-A3530/82, Folio 241v).
- "ob nicht/die jenigen Silber und Gold [...] als Zahlung/geben möcht" [= om icke detta silver och guld (...) kunde ges/ som betalning"] (AMS 2R67, Folio 235v).
- Det berättas enbart den 28.2 om en betalning omfattande 69750 taler (AMS 2R68, Folio 43v). Den 31 mars betalades återigen 1400 taler till Sverige (Folio 67v).
- AMS 2R58, Folio 146v-146r.
- "auch dismal allhier/seinen Leuthen 2000 Ducaten uff/Rechnung zu geben" [= även denna gång här/ge deras folk 2000 dukater i/räkning"] (AMS 2R68, Folio 80v).

Källor

- Archives Municipales de Strasbourg: Beschlussbuch des XVer Rats der Stadt Straßburg von 1633* (AMS-2R-59).
- Archives Municipales de Strasbourg: Beschlussbuch des XVer Rats der Stadt Straßburg von 1648* (AMS-2R-68).
- Archives Municipales de Strasbourg: Beschlussbuch des XVer Rats der Stadt Straßburg von 1649* (AMS-2R-68).
- Archives Municipales de Strasbourg: Schwedisch-straßburgische Vertragsurkunde vom 05.04.1633* (AMS-CH528-10504).
- Archives Municipales de Strasbourg: Schwedisch-straßburgische Vertragsurkunde vom 05.04.1633* (AMS-CH528-10504).
- Stadtarchiv Ulm: *Beschlussbuch des Stadtrates von 1632*.

Litteratur

- Ahlström, B., Almer, Y., Jonsson, K.: *Sveriges besittningsmynt*. Stockholm 1980.
- Bornemann, D.: *Autour d'une monnaie suédoise du 17e siècle trouvée en Alsace; les Suédois et la guerre de Trente Ans. La Revue de la BNU*, Heft 8, Herbst 2013, s. 82-87.
- Engel, A. & Lehr, E.: *Numismatique de l'Alsace*. Paris 1887.
- Hagander, J.: *Die Sammlung Julius Hagander*, Teil 3. Fritz Rudolf Künker GmbH & Co. KG Ulf Nordlin Mynthandel AB. Auktion 208. Osnabrück 2012.
- Hanauer, A.: *Études économiques sur l'Alsace ancienne et moderne*, Tome I. Les Monnaies. Paris et Strasbourg 1876.
- Ulonka, H.-J.: Ein Dukat für König Gustav II. Adolph von 1632 aus Hamburg? *Geldgeschichtliche Nachrichten*, Heft 192, Juli 1999, s. 210-212.

Myntauktioner i Sverige AB – MISAB, auktion 10

Av Ingemar Svenson

I nnan jag går in på själva auktionen kan det vara passande med en liten tillbakablick. I år är det fem år sedan MISAB startade och tio auktioner har avverkats.

Hur startade MISAB?

När Jan-Olof Björk tillträdde som ordförande för Svenska Numismatiska Föreningen (SNF) i samband med årsmötet i Karlshamn 2008 hade han flera visioner som han ville genomföra. Några hade han säkert argumenterat för tidigare men då inte fått riktigt gehör. En av dessa var att föreningen skulle undersöka möjligheterna att starta ett helägt auktionsbolag, ett bolag av samlare för samlare! Ett bolag som kunde tjäna som finansieringskälla till föreningens verksamhet, sedan de ideellt drivna föreningsauktionerna minskat i omfattning.

Sagt och gjort, ett av de allra första besluten den nyvalda styrelsen fattade var att bilda en projektgrupp. Det interna namnet blev Bolagsbildningsutskottet, eller kort och gott BB-utskottet; något nytt skulle födas! Projektgruppen bestod av Christer Skaring, Dan Carlberg och under-tecknad. Uppdraget var att titta på frågan om ett auktionsbolag utifrån flera aspekter. En riskanalys genomfördes, marknaden sonderades, ekonomiska kalkyler togs fram och de juridiska förutsättningarna utreddes. Skulle föreningen starta ett bolag var det inte meningen att det skulle bli en "dagslända" utan en mer permanent verksamhet.

Ett intensivt arbete vidtog hösten 2008 och BB-utskottet kunde lägga fram ett genomarbetat förslag till styrelsen samma höst. Styrelsen ställde sig positiv till förslaget och förbere-

delsearbetet inför starten satte igång direkt. Föreningen hade nämligen option på Anders Frösells samling av medeltidsmynt, vilket skulle medföra en kanonstart för ett nybildat auktionsbolag. Bråttom var det, första auktionen skulle gå av stapeln redan i september kommande år.

Ett lagerbolag av typen Grundstenen förvärvades snabbt till Myntauktioner i Sverige AB. Jakten på en vd och en styrelse påbörjades omgående, parallellt med att en bolagsordning upprättades. Två namn diskuterades som vd för MISAB. Nu föll det sig inte bättre än att båda hoppade av på grund av andra engagemang. Frågan fick i stället gå till Dan Carlberg som efter en viss betänketid tackade ja. Ett mycket bra val har det visat sig, nu när MISAB i Dans regi kan lägga tio lyckosamma auktioner bakom sig!

Det var mycket som skulle ordnas våren 2009. Vem skulle fota mynten, vem skulle layouta katalogen och skriva texter, vilka villkor skulle gälla för auktionerna, var skulle auktionerna äga rum? Listan med utestående frågor var mycket lång. En het fråga var kvaliteten på katalogerna, där valet stod mellan en häftad katalog eller en med hårda pärmar av mer internationellt snitt? Resultatet ser vi i dag i våra bokhyllor! (Fig. 1)

Auktionsbolaget skulle naturligtvis ha en logga. Jag tog fram två konceptförslag i det enkla ritprogramet Paint. För att få en tydlig koppling till ägaren SNF föll valet på den penning som utgör grundstommen i SNF-loggan. När jag nyligen läste det gamla mejlet, där loggorna var bifogade, påmindes jag om de förkortningar som var aktuella våren 2009: "MAIS"

1. MISAB:s kataloger 1-10.

och "MAISAB"! Senare blev det som bekant "MISAB", vilket i dag är en vedertagen förkortning bland oss myntsamlare. (Fig. 2)

På FriMynt i Helsingborg 2009 offentliggjorde föreningen sin satsning och lät samtidigt meddela att bolaget vid den första auktionen, redan i september samma år, fått förtroendet att sälja Frösells medeltidssamling. Ett domännamn säkrades och en provisorisk hemsida upprättades – myntauktioner.se 1.0 – som i princip bara bestod av kontaktuppgifter, auktionsdatum och bilder på några av de objekt som skulle säljas senare samma år.

Jag stannar där, resten är väl redan historia nu när MISAB firat 10!

Jubileumsauktionen 14-15 mars

Det var rekordmycket folk på auktionen, eller som en initierad person uttryckte det vid lunchen: "alla var där". Jag vet att åsikterna om antalet besökare har diskuterats. Enligt Dan Carlberg tog dock de förtryckta budspadarna slut under lördagen, vilket aldrig tidigare inträffat, och de sista budgivarna som registrerade sig fick därför använda provisoriskt handskrivna dito. När budspadarna tog slut gjordes en handräkning av antalet deltagare i auktionslokalen. Drygt hundra luncher var förbeställda och dessa fick kompletteras med nästan femtio till! Lunchen liksom allt annat tilltugg på jubileumsauktionen bjöd MISAB på. Alla närvarande fick en mycket generöst tilltagen räksmörgås som serverades tillsammans med en öl av god kvalitet och styrka. Tycker att det var ett lyckat val att liksom förra gången förlägga auktionen till konferenssalen. Det hade nog blivit riktigt trångt i restaurangen där auktion 1 till 8 gick av stapeln.

Det märks att MISAB nu är ordentligt etablerat och har blivit varm i kläderna som auktionsarrangör. Inte minst samspelet på podiet (Dan, Bo och Bernt) fungerar mycket bra. Även om det ibland finns olika viljor, som vid rop #1150 där det blev majoritetsbeslut och vid rop #1157, där Bosse helt sonika konstaterade att detta var ett minoritetsbeslut innan han med glimten i ögat slog klubban i bordet. Auktionerna blir mer och mer professionella, det är högt i tak och bra stämning i lokalen, vilket säkert medför att många "spadar" kommer upp i luften och också stannar där länge!

Extra roligt tycker jag det är när hela samlingar säljs. Denna gång var det Tuve Lindebergs (1941-2013) omfattande variantsamling av svenska småmynt och Lars Ekqvists kvalitets- och typmässigt goda samling kopparmynt Gustav II Adolf som gick under klubban. Ofta är det svårt att komma en samlare riktigt in på livet. Men när hela samlingar ska avyttras ger det en bra inblick i hur andra samlare resonerat när det gäller det egna samlandet. I det senare fallet föregicks utro-

3. (Nr 545) Olof Skötkonung, fascinerande fuling?

4. (Nr 1085) Medalj från Lund.

pen också av lite funderingar på samlandet, nedtecknade av säljaren själv, vilket ytterligare gav en dimension på det som skulle säljas. Visst känner man igen sig även om det egna samlarområdet ofta är något helt annat än det utbudna?

Som vanligt var det ett digert urval objekt som salufördes och som borde tilltala såväl den penningstarke, den kvalitetsmedvetne som variantsamlaren. Det är alltid svårt att välja ut vilka

objekt som ska kommenteras. Nedan följer ett litet personligt urval kryddat med några riktiga "stänkare"!

Auktionen pågick i två dagar, fredag till lördag. En bra kombination som många välkomnar (se kundenkäten som MISAB gjorde för några år sedan). Visst kan det medföra att en semesterdag behöver plockas ut, men det gör å andra sidan också en lördags- till söndagsauktion för den som har resväg till och från Stock-

5. Från jubileumsauktionen i Garnisonens konferenssal.

6. (Nr 788 och 842) Två snygga Arboga-mynt.

7. (Nr 1167) Serafimmerriksdaler 1748.

holm. Men med bra bilder i on-line-katalogen, som är fallet hos MISAB, går det bra att även bjuda via anbud och veta vad man får. Denna gång var också auktionen presenterad på den internationellt erkända auktionssidan *numisbids.com*, vilket säkert lockade fler utländska kunder än vanligt. Första dagen såldes utländska mynt, polletter, sedlar och medaljer samt Lindbergs samling. Lördagen ägnades helt åt de svenska mynten, där bland annat Ekqvists imponerande Gustav II Adolf-kopparsamling gick under klubban samt några mynt från Sven Svenssons samling.

När lördagens första objekt, en penning Olof Skötikonung (ex Sjöberg), skulle säljas förkunnade podiet att nu skulle det säljas "fulingar"! Naturligtvis starkt påverkade av Kjell Holmbergs inledande text om just "fascinerande fulingar". Men det var nog lite andra mynt än det praktexemplar som just skulle säljas Kjell avsåg i sitt kåseri. Penningen såldes för 33 000 kr (10 000). (Fig. 3)

I maj höll SNF sitt årsmöte i Lund. En kollega, tillika min bänkgranne under vissa delar av auktionen, ville

vara väl förberedd inför årsmötet och impulsköpte(?) därför en souvenir från Lund. En trevlig satirisk medalj över freden som slöts där 1679, graverad av C. Schneider. Åtsidan med den franska tuppen stående på en av riksregalierna, Erik XIV:s riksäpple, fransidan med övriga riksregalier på en kärve. Sverige och Frankrike var bundsförvanter och det ursprungliga fredsfördraget slöts i Fontainebleau och bekräftades senare i Lund. (Fig. 4)

På MISAB 3 såldes ett riktigt trevligt exemplar av den rara halvöringen 1628 från Arboga, som bär Marcus

8. (Nr 432 och 431). Två svåra ettöringar.

Kocks signatur. Priset blev högt och omdiskuterat, 84 000 kr. Nu såldes halvöringen på nytt och frågan som många ställde sig var om den skulle nå upp till denna nivå ännu en gång? Det gjorde den med råge och klubban föll först vid 104 000 kr (40 000). Bra material ska kosta. En annan godbit var Arbogaklippingen 1627 i mycket attraktiv kvalitet och färg som också klubbades för ett högt pris, 76 000 kr (50 000). (Fig. 6)

Auktionens dyraste objekt blev Serafimmerriksdalen 1748, i praktskick (#1167) klubbad för hela 182 000 kr (50 000) efter helgens längsta budgivning. (Fig. 7) Totalt betalades åtta objekt med 100 000 kr eller mer, provisionen exkluderad, förutom ovan nämnda:

Nr 724: 6 mark 1609 R 1+/01 Ex Sjöberg 100 000 kr (30 000)

Nr 887: Riga, taler 1631 R 1+/01 Ex Bernström, Ex Ekström 132 000 kr (50 000)

Nr 954: Riga, taler 1645 R 01 Ex Svensson (SNF 143) och avbildat i SM-boken 102 000 kr (30 000)

Nr 981: Pommern, dukat 1659 XR 1+ Ex Svensson 152 000 kr (75 000)

Nr 1065: Pommern, dukat 1686 XR 1+ Ex Svensson 112 000 kr (50 000)

Nr 1337: 4 dukater 1839 01/0 praktexemplar med spegelglans 137 000 kr (50 000)

Mycket rara är de två ettöringar Karl IX som saknats i de flesta större samlingar. Det postumt utgivna öret med årtal 1612 och det utan årtal (1611), båda så sällsynta att de tål att avbildas förutom i auktionskatalogen även i SNT. I dagsläget är bara några stycken av vardera typen kända på privat hand. Mynten har saknats i två av 1800-talets största samlingar, de som tillhörde Stiernstedt och Oldenburg, men även i Riksbankens samling. Båda exemplar dessutom i klart samlingsvärd kvalitet och slutpriserna blev därefter: 10 500 kr (3 000) respektive 12 000 kr (2 000). (Fig. 8)

Halvöringen 1720 med rutad rand, präglad på Flink och Färdig blev en riktig prISRaket från 800 till 12 500. (Fig. 9) Nu hade katalogförfattaren korrekt beskrivit myntet men helt

9. (Nr 495) Halvöring på Flink och Färdig.

missat att raritetsbeteckna densamma, vilket troligen hade stor betydelse för utropspriset.

Själv har jag länge intresserat mig för dessa små kopparmynt. Halvöret med rutad rand är ett extremt rar och jag har bara kännedom om en enda försäljning, Cavallis exemplar som såldes 1927. Enligt gällande myntordningar skulle nödmynten med rutad rand och en vikt på 4,5 gram omprägglas till 1 Ör KM och de tyngre med räfflad rand och en vikt på 7,2 gram (Publica Fide) omprägglas till ½ Ör SM. Ettöringar präglade på för tungt myntämne förekommer relativt frekvent under Ulrika Eleonora men relativt sparsamt under Fredrik I. Särskilt 1721 års myntning på tung/räfflad plants förtjänar nog ett R. Det omvända inträffade som sagt bara undantagsvis. I sammanhanget kan nämnas att även Cavallis exemplar var präglad på Flink och Färdig så möjligtvis är det samma mynt.

Ett antal lotter drog liksom vid förra auktionen iväg mångdubbelt över utropspris och vi som inte hade möjlighet att besöka visningen blev naturligtvis nyfikna på vad detta berodde på. En förklaring fick jag efter lördagens auktion på Centralstationens pub. I åtminstone två av lotterna fanns riktig rara varianter för den som intresserar sig för enkla, dubbla och svåra slantar! (fotnot Lagge Ekströms bok). Båda mynten var dessutom i riktig bra kvalitet och hade helt klart förtjänat både bild och eget utrop i katalogen.

Omsättningen på auktion 10 blev fina 7,8 mkr, vilket bara var några hundratusen från rekordomsättning. I snitt klubbades de sålda objekten för 5 300 kr och medianen låg strax under 2 000. Trenden är tydlig och bekräftades också på MISAB, proveniens

på ett mynt ökar försäljningspriset. Lite beroende på proveniens skulle jag vilja säga att prispåslaget ligger i spannet 20–40%. Det känns alltid tryggt att kunna härleda ett mynt flera försäljningsled bakåt i tiden, sedan gör naturligtvis namnkunniga tidigare ägare myntet intressant också ur andra synvinklar. Priserna ovan är exklusive köparprovision om 18,75%.

När detta publiceras har redan MISAB 11 i småländska Älmhult gått av stapeln, där Anders Stams imponerande pollettsamling såldes. MISAB 12 står för dörren och startar snart upp höstterminen för alla oss myntintresserade!

FOTO MYNTEN: MAGNUS WIJK.
FOTO BILD 1-2: INGEMAR SVENSON.
FOTO BILD 5: JAN-OLOF BJÖRK.

PRESSKLIPP 1901

Falska ”mynt”

På åtskilliga ställen inom hufvudstaden ha af cigarrhandlare utsatts automater för att betjena allmänheten på de tider, då affären är stängd. Detta tillmötesgående har dock missbrukats, i det svarfvade järnplattor af en 25-örings tyngd och storlek nedlagts i automaten i stället för verkliga mynt. Så har skett vid cigarrbutikerna å Odengatan midt för den lilla planteringen vid Karlbergsvägens början samt n:r 98 Odengatan, från vilket ställe förevisats D.N. ett af de falska ”mynten”.

Det är att hoppas, att oskicket kommer att stäfas, enär man tror sig vara gärningsmannen på spåren. En viss omsorg är nedlagd på ”myntens” tillverkning, vilket tyder på att tillverkaren icke är obekant med det mekaniska yrkets hemligheter.

Ur Dagens Nyheter 1901

Inte alls Guds Sigtuna

I DEN GAMLA FINA STADEN SIGTUNA är man mäktigt stolta över sitt ursprung som vår äldsta myntort och vår förste kristne kung som myntherre, Olof Skötkonung. Och med all rätt.

Café Myntet på Stora Gatan i Sigtuna har gjort ett gott försök att återge en åtsida på en av kung Olofs penningar till sin uthängningsskylt. Men den vanliga tolkningen ”Guds Sigtuna” för ”SIDEI” (där SI skulle vara en förkortning av namnet Sigtuna och DEI för Guds) i slutet av omskriften har helt förkastats av professor emerita Brita Malmer i *Den svenska mynthistorien, Vikingatiden ca 995-1030* (2010), s. 34.

I stället anser hon i detta fantastiskt väl genomarbetade praktverk över vår äldsta myntutgivning ordet SIDEI vara ett uttryck för ”en av de många halvt illitterata versionerna av namnet Sigtuna” på mynten. Vilket verkligen inte gör myntet, dess tillkomst och myntverkstaden mindre intressant.

FOTO: FÖRFATTAREN.

MGL

SELINS MYNTHANDEL AB
Mynt Sedlar Medaljer
Ordnar Nälmärken

Öppettider:
Vardagar 10.00 – 18.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08–411 50 81
Fax. 08–411 52 23

Punschbål dekorerad med Karl XII:s olika mynttecken.
FOTO: MAGNUS WIJK.

Karl XII:s mynt på porslin från Kina

Av Bengt Hemmingsson

År 1731 utkom François-Marie Arouets – mera känd under sitt *nom de plume* Voltaire – verk om Karl XII, *Histoire de Charles XII, roi de Suède*. Boken blev en omedelbar succé och kom redan följande år ut i flera upplagor; den översattes också tidigt till flera språk. Voltaires skildring av kungen kom att få stor betydelse för den bildade världens syn på honom för lång tid framöver. I Sverige var man dock oense med Voltaire och utgivningen av hans bok på svenska blev till och med stoppad. Den första svenska översättningen utkom inte förrän 1785.

Kungens tidigare hovpredikant, Jöran Nordberg (1677-1744), publicerade i stället sin *Konung Carl XII:s historia* år 1740, vilken författades på statligt uppdrag och som ger en alternativ bild av kungen. Nordberg försåg nämligen sitt verk med ett antal sarkastiska noter riktade mot Voltaires framställning. Voltaire svarade dock på kritiken; i *Lettre à Mr Norberg* (1744) bemötte han den i en hånfull ton. Detta hindrade inte Nordberg från att ge ut översättningar av sitt verk på såväl franska (1743-1744) som tyska (1745-1752). Medaljutgivningen under Karl XII:s tid har också beretts plats i Nordbergs historik.

Karl XII, Stockholm, 2 caroliner (1 daler sm) 1718.
FOTO: MAGNUS WIJK.

Mynttecken

År 1731 grundades också det svenska Ostindiska kompaniet, vilket blev en stor kommersiell framgång. Det svenska företaget kom bland annat att bli den största importören av porslin från Kina till Europa. Hela serviser specialbeställdes av svenskar med familjevapen eller andra motiv. En för Sverige helt unik dekor är de avbildningar av sedlar, som förekommer på punschbålar från 1760-talets början fram till början av 1790-talet. Sedlarna är mycket väl återgivna trots sina långa texter på svenska och såväl stämplarna som sigill är utförda i vit emaljfärg.

Besläktade med dessa bålar men utförda kring mitten av 1700-talet är de koppar och fat som dekorerats med Karl XII:s välkända mynttecken

från åren 1715-1719. Beställningarna av dessa porslinsföremål hängde säkerligen samman med det nyvaknade intresset för krigarkungen. Det bekräftas också av att Karl XII:s porträtt nu finns på punschbålar. Ett fragment av en sådan bål har återfunnits vid de marinarkeologiska undersökningarna av det år 1745 förlista skeppet "Götheborg".

Punschbålar med Karl XII:s mynttecken är ovanliga men förekommer ibland på auktioner och hos antikhandlare. De finns i ett par olika varianter i utförandet av bladranken upp till, vilket tyder på att beställningar av dem har gjorts i Kina vid olika tillfällen. Ett exemplar, vilket ingick i Sten M. Rosenlunds samling, såldes till exempel på MISAB:s auktion 3 år 2010.

Punschbål dekorerad med Karl XII:s 2-carolinermynt.

FOTO: BUKOWSKIS.

Caroliner

För en tid sedan framkom en tidigare okänd punschbål med myntmotiv från Karl XII:s tid. Det rör sig emellertid inte om mynttecken, utan om så kallade Görtz' caroliner. Skålen såldes på Bukowskis auktion nr 571 i december 2012, lot 1764, och daterades till "Qing dynastin, Yongzheng, 1730-tal". Den gavs således en något tidigare datering än skålarna med mynttecken; det är möjligt att denna baserar sig på en jämförelse av skålens *grisaille*-mönster med andra föremål från samma tid. På fyra ställen runt om på skålens yttersida, liksom i botten, är en tvåcarolins valörsida/frånsida avbildad. På fyra ställen på insidan och i botten återfinns vi Karl

XII:s krönte spegelmonogram så som det är utfört på carolinernas åtsida.

Även 1718 års carolinmynt var en känd – och sannolikt illa omtyckt – företeelse bland allmänheten, även om mynttecknen slogs i betydligt fler exemplar och således fick en större spridning. Präglingen av carolinerna tillhör de finanspolitiska åtgärder som föreslogs och genomdrevs av Karl XII:s beryktade rådgivare, det holsteinske *geheime*-rådet Georg Heinrich von Görtz. Han fick bära hundhuvudet för den ekonomiska politiken som förts under de sista åren av Karl XII:s levnad och avrättades år 1719 efter vad som numera betraktas som en politisk skådeprocess. I folkmun har dock hans namn

blivit för evigt förknippat med såväl mynttecknen som 1718 års caroliner.

Det är således i detta sammanhang som den nyfunna bålskålen skall ses, som en *talkpiece* vid punschbordet i ett bildat och välbärgat hem i Sverige kring år 1740.

Litteratur

Lagerquist, M.: Karl XII i Kina. *Fataburen. Nordiska museets och Skansens årsbok* 1965, s. 155-166.

Nathorst-Böös, E.: Görtzens kokerska. Anteckningar om mynttecknens eftermäle. *Nordisk Numismatisk Årsskrift* 1956, s. 22-39.

Wirgin, J.: *Från Kina till Europa. Kinesiska konstföremål från de ostindiska kompaniernas tid*. Östasiatiska Museet, Stockholm 1998, s. 192-195.

Tidigare oskildrad pommersk 1/24 taler 1681

ETT INTRESSANT, OSKILDRAT besittningsmynt auktionerades hos tyska WAG (Westfälische Auktions Gesellschaft) den 29 april i år:

Daniel Syvertz (DS) var myntmästare i Stettin i svenska Pommern under Karl XI åren 1672-1676. Efter ett uppehåll i utmyntningen 1677-1680 efterföljdes han av Christoph Suco (CS) 1680-1681 och Bastian Altmann (BA) 1681-1685. I Karl XI:s namn slogs 1/24 taler 1681 av både Suco (SB 172 a-c) och Altmann (SB 172 d).

På WAG:s auktion 50 år 2009 utbjöds som objekt 2566 en tidigare

Karl XI. Pommern. 1/24 taler 1681 med myntmästarinitialerna DS för Daniel Syvertz på åtsidan och CS för Christoph Suco på frånsidan. Förstorad.

obeskriven 1/24 taler 1681, där den rara åtsidan med myntmästarinitialerna DS 1675-1676 (SB 170-171) är kombinerad med frånsidans CS i

omskriften (SB 172 a-b). Exemplet utbjöds igen på WAG:s auktion 55, objekt 1386, år 2010 och auktion 71, objekt 2199, i april i år (*se bilden*).

Karl XI:s pommerska 1/24 taler 1681 finns därmed med tre olika myntmästares initialer.

Ottar Ertzeid

FOTO: WAG.

Referens

SB = Ahlström, B., Almer, Y., Jonsson, K.: *Sveriges besittningsmynt*. Stockholm 1980.

Papperspolletter från Robert Kahns schweizeri i Sundsvall

Restaurang Rullans papperspolletter från 1870-talet. SKANNING: MGL.

SUNDSVALL FICK FRÅN OCH MED 1800-talets mitt ett hastigt ekonomiskt uppsving. Denna utveckling kan främst kopplas ihop med den norrländska träindustrins uppblomstring. Många människor flyttade till Sundsvall i Medelpad och staden blev större. Till en början byggdes vackra hus i trä, men de många bränderna gjorde att man främst uppförde hus i sten.

De nya sundsvallsborna arbetade hårt. Detta innebar emellertid att de också behövde möjligheter till nöje på fritiden. Såväl restauranger som kaféer byggdes och gästerna strömmade till. På Selångersåns norra strand, strax väster om Storbron, uppfördes 1852-1853 en träbyggnad som gick under namnet Vattenkuranstalten. I anslutning till byggnaden anlades den så kallade Badhusparken. Parken med dess planteringar stod öppen för allmänheten och blev en omtyckt promenadplats.

Vattenkuranstalten var ett brunnshotell, där man ägnade sig åt både invärtes och utvärtes vattenkurer. Kring verksamheten utvecklades med tiden ett sällskaps- och nöjesliv. Sommaren 1870 öppnade källarmästaren Robert

Kahn ett schweizeri i brunnssalongen. Det handlade om en kaféerörelse som kompletterades med servering av starka drycker. Varje afton hade man musikunderhållning och ibland också dans.

Robert Kahn började även med sommar-teater från en liten scen i parken. Rörelsen växte och år 1875 inleddes arbetet med en påbyggnad av brunnshuset med ytterligare en våning. Vid den tiden kallades stället allmänt för "Rullan". År 1877 sålde Kahn verksamheten till källarmästaren J.E. Lundén. I och med den nye ägaren förändrades verksamheten och man uppförde till och med en cirkusbyggnad i Badhusparken.

Polletter

Robert Kahn införde ett pollettsystem som användes i hans restaurangrörelse. Det rörde sig om små polletter som tryckts på färgat papper. Storleken ligger på 39 x 21 mm. Texten och den från 1870-talet tidstypiska ramen är tryckt i svart. Baksidorna saknar tryck.

I Kungl. Myntkabinettets samlingar finns ett par papperspolletter som använts vid Kahns restaurang. Båda kommer från Sven Svenssons rika samlingar. KMK:s exemplar har följande texter: MIDDAG. / Rob. Kahn. (på rosa papper) respektive SOUPÉ. / Rob. Kahn. (på gult papper).

Den pollettintresserade kan ha glädje av att veta att Rullans restaurang även hade metallpolletter under 1880-talet. Det rör sig om tre av mässing med värdebeteckningarna 1, 50 och 25 samt en av koppar med den inslagna siffran 5. Samtliga tillverkade hos Sporrongs i Stockholm.

Den uppmärksamme läsaren noterar säkert att det i Stockholm fanns en vinhandlare med namnet Kahn. Han var verksam på två platser, men under olika beteckningar, nämligen Henri Kahn & Co på Vattugatan 6 och Kahn & Wahlström på Drottninggatan 29 B. På båda ställena utgavs papperspolletter. Läs gärna vidare i boken *Stockholmspolletter* (2010), s. 36.

IW

FRÅGESPALTEN

Ingen smedmedalj

Jag har fått en fråga från en amerikansk släkting om hans farfarsfar, Henrik Gustavsson Norder, som var smed i Gustav Adolfs socken i Värmland. På ett foto har han vad som verkar vara en medalj runt halsen. Kan ni ge någon ledtråd till vad det kan vara? Delades det ut medaljer till smeder som någon form av förtjänsttecken eller liknande?

Tomas Larsson, Västerås

Någon smedmedalj fanns aldrig. Medaljen är Kungliga Patriotiska Sällskapets silvermedalj i 1. storleken.

Bandet är tudelat i två färger – grönt och gult. Fotografiet något diffust, men det är troligen Karl XV:s porträtt. Kronotypen användes under hans och Oscar II:s tid. Det finns böcker om dessa medaljutdelande kungliga föreningar (Pro Patria, Patriotiska Sällskapet), som alltjämt delar ut medaljer på förslag av arbetsgivaren/bolaget. Patriotiska Sällskapet grundades på 1770-talet. Dess 1:a storlek motsvarar tolfte storleken i Berchs medaljskala.

Tom C. Bergroth
Lars O. Lagerqvist

FOTO UR GUSTAVSBYGDEN 2002:42, S. 14.

”En konstnär som ger kunglig glans”

Skulptören Ernst Nordin har av H. M. Konungen tilldelats HMK:s medalj i 12. storleken av guld i högblått band. Överlämningen ägde rum den 11 juni i år. Det är mycket speciellt att en konstnär får en så hög värdighet, men det är väl motiverat och kan ses som ett erkännande för svensk medaljkonst i modern tid.

UNDER OVANSTÅENDE RUBRIK presenterade Sundsvalls Tidning den 18 september 2009 den i Sundsvall födde skulptören Ernst Nordin med anledning av ett föredrag, han kvällen innan hade hållit för allmänheten i Kulturmagasinet, arrangerat av Sundsvalls Konstförening. Tidningen talade om Sveriges mest anlitade medalj- och myntskulptör. Alla går vi ju omkring med 10-kronorsmyntet i våra fickor, vilket har H. M. Konungens porträtt formgivet av just Ernst Nordin. Rubriken är i högsta grad talande för honom.

Nu har Ernst den 11 juni 2014 på Stockholms Slott högtidligt tilldelats H. M. Konungens medalj i 12. storleken av guld i högblått band. Han kan nu bära sitt eget arbete om halsen. En erkänsla och en uppskattning för en livslång insats för medaljkonsten i Sverige.

Ernst Nordin utbildade sig på Konstfackskolan och på Konsthögskolan i Stockholm. Han har arbetat som lärare på Konstfack och på Arkitekturskolan på Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm. Han har gjort ett antal offentliga skulpturer (bland annat *Non serviam* 1980 på Malmskillnadsgatan i Stockholm) men är främst verksam som formgivare av medaljer och mynt, till exempel det nuvarande kungaporträttet på belöningsmedaljerna från år 1998.

Detta nuvarande porträtt används på de av regeringen utdelade kungliga medaljerna och på H. M. Konungens egna belöningsmedaljer. Porträttet används även på ett flertal halvofficiella

Ernst Nordin mottager medaljen ur H. M. Konungens hand.

FOTO: CLAS GÖRAN CARLSSON.

belöningsmedaljer, vilka med kungligt tillstånd utdelas av olika samfund med H. M. Konungens porträtt.

Ernst har även formgivit H. M. Konungens jubileumsminnestecken I från år 1996 och två bordsmedaljer samma år samt det svenska enkronemyntet från år 2001 och porträttsidan av tiokronorsmyntet. Hans porträtt av Konungen pryder därtill ett flertal minnesmynt (1990, 1996, 1997 och 2001).

Bordsmedaljerna uppgår till något över etthundra, främst över svenska märkespersoner. Sin första medalj gjorde han år 1966 över Norrköpings konstmuseum följd 1970 av sin första personmedalj över Tage Erlander. För att citera honom själv: — "Att göra porträtt på medaljerna är kul och en utmaning; att göra dem levande".

Han formger och gjuter även på egen bekostnad. — "Jag gjorde en av Greta Garbo som jag tycker jag har lyckats med." Som konstnär har Nordin suveränt och på ett säreget sätt mångsidigt utnyttjat medaljens begränsade ytor med beaktande av de klassiska kraven. Han förenar såväl tradition och samtid med sin egen distinkta stil.

Bland beställarna återfinns bland andra Kungliga Vetenskapsakademien, Svenska Numismatiska För-

eningen, Samfundet Kungl. Myntkabinettets Vänner samt Svenska Läkaresällskapet. När man betraktar produktionen slås man av en viss likhet av något som återkommer, såsom stil, drag, utformning och design, om även med högst individuella drag. En retrospektiv utställning över hans mynt- och medaljkonst visades på Kungl. Myntkabinettet år 2003 med utställningskatalog.*

Ernst Nordins betydelse för medaljkonsten i Sverige och utomlands har varit av stor betydelse under hela 1900-talets senare hälft. Vi gratulerar honom och Sveriges medaljkonst till denna förnämliga utmärkelse.

Tom C. Bergroth

* Voisin, M-A., Nordlind, U., Lagerqvist, L. O., Wiséhn, I.: *Ernst Nordin*. KMK. Utställningskatalog nr 38. 2003.

AUKTIONER & MÄSSOR

- 19-20/9 MISAB, Stockholm, myntauktion
- 27/9 Myntmässa, Lund
- 25/10 Myntmässa, Norrköping
- 15/11 Myntauktion, Myntkompaniet, Stockholm

LOKALA NUMISMATISKA FÖRENINGAR OCH MYNTKLUBBAR I SNF

Alingsås Numismatiska Förening
Roslagsgatan 27
441 57 Alingsås

Falu-Borlänge Myntklubb
www.fb-myntklubb.se

Gefle Myntklubb
www.geflemyntklubb.se

Göteborgs Numismatiska Förening
www.gwindor.net/gnf.htm

Halmstads Myntklubb
Öringe 111
312 91 Halmstad

Kalmar Myntklubb
www.kalmarmyntklubb.se

**Katrineholm Flen Vingåker
Myntklubb**
www.kfvmynt.se

Myntklubben Skilling Banco
www.mksb.se

Myntsamlarklubben Goten
myntsamlarklubbgoten.com

Nola Myntklubb, Örnköldsvik
www.infoom.se/nolamyntklubb

Norrköpings Myntklubb
www.norrkopingsmyntklubb.se

Numismatiska klubben i Uppsala
www.nku.nu

Samlarklubben Numis
Linvägen 5
930 10 Lövånger

Sigtuna Myntklubb
www.sigtunamyntklubb.se

Stockholms Myntklubb
hem.passagen.se/
stockholms.myntklubb

Strängnäs Myntklubb
myntintresse.blogspot.se

Södra Dalarnas Myntklubb
medlem.spray.se/sdmyntklubb

Vetlanda Numismatiska Förening
Ölandsgatan 7
574 37 Vetlanda

Villastadortens Myntklubb
Hedvägen 4
314 33 Hyltebruk

Ändringar och tillägg?
Kontakta: info@numismatik.se

Oscar I:s 1/16 riksdaler specie 1849

EN AV RARITETERNA INOM SVENSK numismatik på 1800-talet är Oscar I:s 1/16 riksdaler specie 1849, men den tycks inte ha varit beskriven i SNT eller Myntkontakt tidigare.

På MISAB:s auktion 10 den 14 mars i år såldes lågvalörer från en samling som tillhört Tuve Lindeberg (1941-2013), Vendelsö, innehållande flera stora rariteter inom svensk numismatik. Bland dessa var objekt 537, Oscar I:s 1/16 riksdaler specie 1849 (SM 47). I auktionskatalogen anges mynten som XR och "Av detta ytterst sällsyna årtal torde finnas högst en handfull exemplar i privat ägo".

Genom att studera katalogen från B. Ahlström auktion 66 sid. 77 och andra auktioner, framgår att dessa är följande:

1. MISAB 10-exemplaret (2,04 g) stammar från Claes-Olof Algårds samling som såldes på B. Ahlströms auktion 4 i oktober 1973 och som senare klubbades på auktion Myntgalleriet nr 1 i november 1993 för SEK 6 200 +15% (se bilden ovan).

2. A. Levins exemplar (1,95 g) som såldes på Bukowski auktion 88 objekt 3827 år 1894, köpare D. Holmbergs mynthandel (på uppdrag) för höga SEK 75. Exemplaret blev på 1950-talet förvärvat av Gustav W. Andersson, som sålde det på Ahlströms auktion 26 i oktober 1982. Myntet hamnade sedan i Sten Törngrens stora samling, som utbjöds hos Spink auktion 143 i London maj 2000 ("The Karl Gustaf Collection of Swedish Coins"), och utbjöds igen på Ahlströms auktion 66 i oktober 2002 och senast på Aurum auktion 7 i februari 2011.

3. Sven Svenssons exemplar, SS 5336 (2,13 g), som såldes på SNF:s auktion 158 i november 2009.

4. Exemplar B. Ahlström auktion 71 i november 2004.

5. Ett tidigare okänt exemplar som utbjöds av en svensk mynthandlare på Tradera år 2012.

Oscar I. 1/16 riksdaler specie 1849.
Förstorad.

FOTO: MAGNUS WIJK.

B. Ahlström kommenterar att ett exemplar från KMK:s dubblettssamling dessutom såldes på Bukowski auktion 85 år 1893, men att detta var falskt (!).

Exemplaren från MISAB 10, Levin och Tradera är alla i kvalitet 1?. B. Ahlströms och Svenssons exemplar håller bättre kvalitet (1/1+ och 1+/01). Men de är i likhet med Kungl. Myntkabinettets exemplar präglade med småspruckna stampr, där dessa så kallade stampsprickor framträder som smala upphöjda streck på myntets yta. Orsaken till dessa kvalitetsbrister på mynten tycks vara samma som orsaken till att myntet i dag endast är känt i dessa fåtal exemplar: präglingsverktygen blev obrukbara redan på ett tidigt stadium.

Av silvermynten var det endast nominalen 1/16 riksdaler specie som präglades med årtal 1849 och av den tycks endast fem exemplar vara bevarade i privat ägo förutom det i KMK:s samling.

Nästa gång 1/16 riksdaler specie 1849 utbjuds bör årtalssamlare inte vänta på ett exemplar av hög kvalitet!

Ottar Ertzeid

Strandbergs Mynthandel & Aktiesamlaren AB

Värderar, köper och säljer
mynt, ordnar, medaljer, aktiebrev,
sedlar, äldre handlingar m.m.

www.strandbergs-mynt.se

Arsenalsgatan 6 • Box 7377 • 103 91 Stockholm
Tel. 08-611 01 10 • Fax 08-611 32 95

Från byteshandel till euro

FÖRENINGSKVÄLLEN DEN 23 APRIL i år gästades SNF av den tidigare styrelseledamoten (2002-2005) Rolf Sandström. Föredragets tema var: *Från byteshandel till euro*.

Rolf bjöd oss närvarande på en intressant resa genom myntens 2600 år långa historia men gav oss även en inblick i de premonetära betalningsmedel, som användes innan de första mynten från Lydien såg dagens ljus. Att Rolf tidigare varit verksam både som lärare och skollärd fick vi bevis för, när han skickligt och pedagogiskt klarade av att under en dryg timme redovisa hela tidsperioden!

Kaurisnäckor och flintyxor

Kaurisnäckorna hör till de allra äldsta använda betalningsmedlen. Kaurisnäckan har använts som betalningsmedel i stora delar av världen, bland annat i Kina, Indien och Afrika. I vissa delar av Afrika ända in på 1900-talet, i det som i dag är Burkina Faso.

Vad som är de äldsta svenska betalningsmedlen kan naturligtvis diskuteras. Innan vi själva började prägla mynt användes både utländska mynt och så kallat bitsilver. Men en inte helt främmande tanke som Rolf förde fram var att stenyxorna delvis skulle ha använts som ett premonetärt betalningsmedel. En inte helt orimlig tanke är att den som kunde framställa flintyxor hade en viss överproduktion och använde denna för att byta till sig andra förnödenheter eller tjänster. Stenyxor har också den fördelen att de är relativt beständiga och kan förvaras under lång tid utan att tappa i värde. Mycket mer beständiga än andra tänkbara bytesvaror på den tiden, såsom getter, höns eller pålsar.

Tetradrachm, daler och euro

Euron är vårt senaste försök att skapa en större union med gemensam valuta. Euron är inte det första försöket, och troligen inte heller det sista med en världsvaluta. Historien är full av exempel på försök att skapa en valuta

Flintyxan. Ett möjligt premonetärt betalningsmedel från det landområde vi i dag kallar Sverige. Längd cirka 15 cm.

FOTO: FÖRFATTAREN.

som kan användas inom ett större geografisk område och av flera statsbildningar. Några tidigare exempel efter kaurisnäckan är:

- Tetradrachmen.
- Vikingatidens penningar (pfennig i Tyskland och penny i det som i dag är Storbritannien) användes över stora områden.
- Den i många länder använda men för svensk mynträkning i penning, örtug, öre och mark helt främmande nominalen, daler, som Gustav I Vasa införde 1534. Dalern har sin förebild i de talermynt som användes på kontinenten.
- Försöket att på 1860-talet införa en gemensam europeisk guldvaluta baserad på den franska francen. Ett försök som dock fick avbrytas efter Frankrikes förlust i det fransk-tyska kriget 1870-1871. De mynt i valören 10 francs/1 carolin som präglades 1868-1872 är spår av Sveriges strävan efter en gemensam europeisk valuta.¹
- Den skandinaviska myntunionen 1873 till 1924 där den danska nominalen "krona" blev gemensam valuta i Sverige och Danmark, och från 1 april 1876 även i Norge.

Romarna och deras mynt

Vi som var på plats fick också en inblick i Rolfs eget samlande. Ett samlande som påbörjades redan 1946 då Rolf växlade till sig en amerikansk 25 cent (*quarter*). Ett myntsamlande som sedan fortsatt och bland annat resulterat i den fina samling romerska mynt som han presenterar i den förra året utkomna boken *Romarna och deras mynt*.² Boken behandlar hela

den tid romarna präglade mynt, det vill säga cirka år 300 före Kristus till cirka 500 efter Kristus och som är en uppslagsbok för både myntsamlare och historiskt intresserade. Vid föredragstillfället fanns endast hundra av de femhundra böcker som tryckts upp kvar i lager. De av läsarna som vill ha ett eget exemplar får skynda sig att köpa det!

Efter föredraget vidtog en livlig diskussion om vad som är gemensamt för alla tiders olika betalningsmedel. Enigheten var stor kring att det är förtroendet för valutan som är framgångsfaktorn. Sedan gled diskussionen in på dagens digitala betalningar som genomförs med kreditkort, Bitcoins med mera, men där stannar jag.

Ingemar Svenson

Noter

¹ Svenson, I.: Ett pragmatiskt gulförsök. *SNT* 2013: 7 s. 154-155.

² Sandström, R.: *Romarna och deras mynt*. 2013. ISBN 9789163728068.

STUDIA NUMISMATICA UPSALIENSIA

ACTA-seriens redaktör i Uppsala på Carolina har gjort om sin hemsida för att ska vara lättare att hitta och köpa böcker. Länken dit är:

<http://acta.mamutweb.com/Shop/List/-Studia-numismatica-Upsaliensia-ISSN-1652-7232/66>

Alla utgivna volymer i serien *Studia Numismatica Upsalensia* finns att se och beställa där.

HN

Myntmässan i Borlänge expanderar

FÖR FEMTE ÅRET I RAD arrangerade Falu-Borlänge Myntklubb (FBMK) myntmässa i Borlänge, senast lördag den 29 mars i år.

Tio externa myntutställare fanns på plats. Ett fyrtiotal utställningsbord med ett rikt utbud av numismatiska objekt med mera var fördelade på de externa myntutställarna och sju av klubbens egna medlemmar. Särskilda utställningsmontrar visades upp av medlemmar i hemmaklubben FBMK med annorlunda betalningsmedel från världens alla hörn.

— "Myntmässan blev välbesökt och mycket lyckad", säger Thomas Schütt, ansvarig i mässkommittén. — "Vi har rott mässan i hamn och har summerat till mer än 130 besökare, vilket är nära dubbelt mot förra året och vi har därmed infriat våra högt ställda förväntningar på årets mässa. Vi såg till en hel del besökare från andra klubbar i vår närhet, inräknat Mälardalen, som tyder på att vi nått ut bra med informationen om mässan till dem."

Falu-Borlänge Myntklubb arrangerade myntmässan i Borlänge 2014.

Myntmässan var i år för första gången förlagd till Maserskolans aula på promenadavstånd från centrum och med mycket bra parkeringsmöjligheter, vilket uppskattades av både handlare och besökare. — "Vi är väldigt nöjda med arrangemanget som helhet och inte minst med lokalen som är ljus och fräsch och helt enkelt passade våra behov perfekt", tillägger Thomas.

Ett lotteri med fina priser anordnades. Första pris var ett tiokronors guldmynt från 1870-talet. Lycklig vinnare blev en man från Fagerstrakten. Ytterligare elva numismatiska priser lottades ut under dagen.

Mässkommittén har för avsikt att anordna Myntmässa i Borlänge även 2015.

FOTO: FÖRFATTAREN.

Björn Lindqvist
FBMK:s sekreterare

Sveriges Mynthandlares Förening anordnar MYNTMÄSSA I LUND

Lördag 27 september

Hotel Lundia

(100 meter från järnvägsstationen)

Öppettid: 11.00 – 16.00

Entré 20 kr

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Sjöberg 1 • 147 91 Grödinge • Tel. 08-732 66 86 • 070-212 64 55

www.mynt.nu/smf/

Myntmässan i Göteborg återuppstår

EFTER NÅGRA ÅRS UPPEHÅLL återuppstod i våras den av Göteborgs Numismatiska Förening (GNF) arrangerade myntmässan. Liksom senare år när mässan avhållits var platsen för densamma Ullevi Tennis, alldeles i anslutning till i myntsammanhang anrika Stureplatsen i Göteborg. Här håller ännu Ticalen mynthandel till, nu med Stefan Jonasson som ansvarig, förr i långa tider under Paul Levins vänliga ledning. Längre tillbaka låg här även Antikören mynthandel.

Lördagen den 29 mars var spänningen stor hos arrangörerna inför återinträdet bland de svenska myntmässorna. Ett strålände vårväder och en på samma dag hållen myntmessa i Borlänge utgjorde osäkerhetsfaktorer. På plussidan fanns ett starkt startfält bestående av ett tiotal myntsäljare (både professionella handlare och privatpersoner), en säljare av mynttillbehör, en myntauktionist samt Svenska Numismatiska Föreningen och förstås GNF.

Sittande till vänster ses mässjetongens konstnär och tillverkare, Theodor Hassel.

Eventuella farhågor om ett klen besökarantal kom snabbt på skam. Totalt besöktes mässan av ett hundratal betalande myntintressenter, vilket får anses som mycket lyckat. De flesta närvarande handlarna rapporterade om en bra försäljning. Det ser med andra ord ut som om rikets andra stad kan komma att upprätthålla en för samlarna så viktig samlingspunkt som en myntmessa.

Precis som förr när mässan arrangerades fanns det även denna gång en utställning att bese; några av föreningens medlemmar visade upp vackra medaljer och plåtmynt för mässbesökarna.

Besöks- och minnesjetong

Nytt för i år – och mycket trevligt – var att alla besökare föräddes en för tillfälligt särskilt förfärdigad minnesjetong. Jetongen är framställd i lättmetall och har texten: GNF MÄSSA 2014 samt i mitten Göteborgs stiliserade vapen genombrutet i ämnet (se bilden här intill). Jetongens diameter är 42 millimeter. Konstnär och tillverkare är Theodor Hassel.

FOTO: FÖRFATTAREN.

Dan Carlberg

Medaljer och mynt som förevisades på Göteborgsmässan. Arrangerad bild.

Litteratur till försäljning hos Svenska Numismatiska Föreningen

Numismatiska Meddelanden (NM)

- Numismatiska Meddelanden* XXX. 1965. 30 kr (40 kr)*
Ehrensward, U.: *Medaljgravören Erik Lindberg 1873–1966*. NM XXXII:1. 1974. 125 kr (170 kr)
Dito. NM XXXII:2. 1988. 125 kr (300 kr) **Sänkt pris!**
Numismatiska Meddelanden XXXIII (Tillägnad Bengt Thordeman). 1983. 100 kr (150 kr)
Numismatiska Meddelanden XXXIV. 1983. 100 kr (150 kr)
Studies in Late Anglo-Saxon Coinage. NM XXXV. 1990. 150 kr (225 kr)
Nathorst-Böös, E. & Wiséhn, I.: *Numismatiska forskare och myntsamlare i Sverige fram till 1830-talet*. NM XXXVI. 1987. 145 kr (190 kr)
Festskrift till Lars O. Lagerqvist. NM XXXVII. 1989. 50 kr (50 kr)
Florilegium Numismaticum. Studia in honorem U. Westermark edita. NM XXXVIII. 1992. 75 kr (75 kr)
Tingström, B.: *Avesta Myntmuseum*. NM XXXIX. 1995. 200 kr (250 kr)
Myntningen i Sverige 995–1995. NM XL. 1995. 150 kr (150 kr) **Ett ex återstår!**
Nulla dies sine linea. Festskrift till Ian Wiséhn. NM XLI. 2001. 200 kr (200 kr)
Hesse, B.-O.: *Svensk Numismatisk Bibliografi intill år 1903*. NM XLII. 2004. 160 kr (160 kr)

Smärre skrifter

- Gamby, E.: *Bland numismatiker. Minnen från 1920-, 1930- och 1940-talen*. Smärre skrifter 3. 1984. 25 kr (25 kr)
Wallén, L.: *Riksgälden. Den svenska statsskulden 1697–1834*. Smärre skrifter 4. 1985. 25 kr (35 kr)
Widell, M.: *Militärpolletter*. Smärre skrifter 7. 1998. 100 kr (100 kr)
Lagerqvist, L. O. m.fl.: *Medaljer utgivna 1873–1998. Belöningar, fonder och stipendier. Hedersledamöter och korresponderande ledamöter. Stadgar*. Smärre skrifter 8. 1998. 50 kr (50 kr)
Lars O. Lagerqvists medaljfond. Smärre skrifter 9. 1999. 100 kr (100 kr)
Carl Snoilsky. Skalden som samlade mynt och böcker. Smärre skrifter 10. 2004. 50 kr (50 kr)
Törngren, S.: *Mitt liv i numismatikens underbara värld*. Smärre skrifter 13. 2010. 150 kr (150 kr)

Andra utgåvor

- Törngren, S.: *Kristinas ettöringar av koppar. Variantförteckning m.m.* 1991. 50 kr.
Lagerqvist, L. O., Hirsch, H., Nordlind, U.: *Sveriges och dess forna besittningars guldmynt och riksdaler från Gustav I till Carl XVI Gustaf. Samling Julius Hagander*. 1996. 650 kr (850 kr) **Ett ex återstår!**
Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Kristoffer av Bayern till Sten Sture den äldre, ca 1440 till 1470-talets slut. En stampstudie*. 2005. 250 kr (350 kr)
Rundberg, J.: *Den svenska örtugsmyntningen under Albrekt av Mecklenburg (1364–1389). En stampstudie*. 2011. 250 kr (350 kr)
Svensson, R.: *Renovatio Moneta. Brakteater och myntningspolitik i högmedeltidens Europa*. 2012. 250 kr (350 kr)
Malmer, B.: *Den Svenska Mynthistorien. Vikingatiden ca 995–1030*. 2010. 350 kr (395 kr)
Larson, P. (red.): *Numismatiska axplock. En jubileumsbok*. Myntklubben Skilling Banco 1969–2009. 150 kr
Larson, P.: *Ryska droppar. Den ryska myntningen 1350–1700*. Kungl. Myntkabinettet. 2006. 50 kr
Talvio, T.: *Förteckning över Antellska myntsamlingens svenska mynt. Kristina och Karl X Gustav 1632–1660*. 2009. 100 kr **Sänkt pris!**
Myrberg, N.: *Ett eget värde. Gotlands tidigaste myntning, ca 1140–1220*. 2008. 200 kr
Ekström, C. m.fl. (red.): *Samlad Glädje 2009*. Numismatiska klubben i Uppsala 1969–2009. 200 kr

Svensk Numismatisk Tidskrift (SNT)

Kompleta årgångar SNT 1994–2013. 100 kr / årgång; SNT 2010, 7 nummer. 50 kr

Register

- Wiséhn, E.: *SNT. Register 1972–1982*. 1986. 45 kr
Wilén, A.: *SNT. Register 1983–1992*. 1994. 45 kr
Golabiewski, D.: *SNT. Register 1993–2002. Ämnes-, titel- och författarregister för hela perioden*. 2004. 50 kr (75 kr)
Holmberg, K. (red.): *Register över Numismatiska Meddelanden I–XL. Utgivna av SNF 1874–1995*. 1998. 50 kr (75 kr)

* Pris inom parentes gäller icke medlemmar i SNF. Ev. emballage och porto tillkommer.

Böckerna säljs direkt hos Svenska Numismatiska Föreningen på Banérgatan 17
För öppettider se redaktionsrutan i SNT
Böckerna kan också beställas
Tel.: 08-667 55 98
E-post: info@numismatik.se

ANSÖKNINGAR TILL

SVEN SVENSSONS STIFTELSE FÖR NUMISMATIK

ANSLAG LÄMNAS FÖR
VETENSKAPLIGA ARBETEN INOM
FRÄMST SVENSK NUMISMATIK:
FORSKNING, RESOR & PUBLIKATIONER

STIFTELSENS UPPGIFT ÄR:

- Köpa in föremål som saknas i KMK:s samlingar
- Ge bidrag till publikationer som kan tjäna svensk numismatisk forskning
- Stödja forskare i svensk numismatik

Stiftelsen sammanträder två gånger per år, en gång under våren, en gång under hösten.
Ansökan ska vara stiftelsen tillhanda före 15 september 2014, alternativt 15 februari 2015.
Adress: Sven Svenssons Stiftelse för numismatik, Handelsbanken Stiftelsestjänst, 106 70 Stockholm

WWW.SVENSVENSSONSSTIFTELSE.SE

APPLICATIONS FOR

SVEN SVENSSON'S FOUNDATION FOR NUMISMATICS

APPLICATIONS FOR GRANTS
ARE PROVIDED FOR SCIENTIFIC STUDIES,
MAINLY WITHIN SWEDISH NUMISMATICS:
RESEARCH, TRAVELS & PUBLICATIONS

THE FOUNDATION'S ASSIGNMENTS ARE:

- Purchases of items missing in the collection of The Royal Coin Cabinet
- Contributions to publications that could benefit Swedish numismatical research.
- Support for researchers in the field of Swedish numismatics

The Foundation Board meets twice a year, in March and October.
Applications must be at hand before 15 September 2014 or 15 February 2015.
Address: Sven Svensson Stiftelse, c/o Handelsbanken Stiftelsestjänst, SE-106 70 Stockholm, Sweden.

WWW.SVENSVENSSONSSTIFTELSE.SE

**HÅKAN WESTERLUND
MYNTHANDEL**

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07

Öppet: måndag-torsdag 11-13

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(*uppges samlarområde*)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel. och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

**ULF NORDLIND
MYNTHANDEL AB**

*Karlavägen 46
Box 5132 • 102 43 Stockholm
Tel. 08-662 62 61
Fax 08-661 62 13*

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR
MEDALJER • ORDNAR**

*Lagerlista över svenska personmedaljer
och numismatisk litteratur*

www.nordlindsmynt.se

Bli medlem i
**SVENSKA
NUMISMATISKA FÖRENINGEN**

Stiftad 1873

Arsavgiften är 250 kr.
Som medlem får Du SNT automatiskt!

Du kan också prenumerera på SNT
för endast 200 kr per år.
info@numismatik.se

HB MYNT & MEDALJER
Sveavägen 96

Box 19 507
S-104 32 Stockholm 19

T-Rådmansgatan (uppgång Handelshögskolan)
☎ + fax 08-673 34 23

*Svenska och utländska mynt, sedlar och ordnar,
militaria och nålmärken, medaljer*

Öppet: vardagar 11-17, fredag 11-15

**Skarabé
Mynt & Guld AB**

köper och säljer
MYNT, SEDLAR
och MEDALJER
Föremål från antiken

Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg
Tel. 031-135 088
skarabe@telia.com - www.skarabe.eu
Öppet: Vardagar 10-18

NY UTSTÄLLNING

**ENTRE
PRENÖR
SKAPANDE**

*Ingenting är enkelt,
men allt är möjligt*

**KUNGL.
MYNTKABINETTET**
Sveriges Ekonomiska Museum

MYNTAUKTION

i Stockholm lördag 15 november 2014

Några mynt vi har sålt tidigare:

(inklusive köparprovision)

Wismar 8 Schilling
1715. Plåtmynt
90.000:-

1 riksdaler 1827
"TROYSKA A55"
35.000:-

Norge. 1 speciedaler
1861 med "B"
2.238.000:-

Norge. 15 rigsbankdaler
(Prinssedel)
187.000:-

Några redan inlämnade mynt till höstens auktion:

Bättre mynt och hela samlingar mottages till höstens myntauktion.

Vi har mycket goda möjligheter att finna köpare till dina objekt eftersom mer än 20.000 kunder i Sverige och utlandet ser varje auktion via vår hemsida och katalogen.

Kontakta oss för en förutsättningslös diskussion!

MYNTKOMPANIET

Myntkompaniet
Svartensgatan 6
116 20 Stockholm

Tfn: 08-678 32 17
Fax: 08-643 22 38

E-post: coins@philea.se
www.myntkompaniet.se

MYNTAUKTIONER

I SVERIGE AB

AUKTION 12

19-20 september avhåller vi auktion 12 på Garnisonen i Stockholm.

Auktionen erbjuder som vanligt ett brett utbud av mynt, sedlar, polletter, medaljer och litteratur. Vi kan särskilt framhålla de omkring 40 plåtmynten, bland annat från Ljusnedal, Semlan och Huså, dukater av guld från Småland, Dalarna och Ostindien, många sällsynta kopparmynt och en stark medeltidsavdelning.

Vi har också fått förtroendet att sälja Hans Lundbergs, Kungälv, efterlämnade samling av grekiska mynt samt Sten A. Ivarssons samling av polletter.

Katalogen beställes genom insättning av 190 kronor på bg 399-0090. Löpande information om kommande auktion publiceras på hemsidan.

Myntauktioner i Sverige AB
Banérgatan 17 - 115 22 Stockholm
E-mail: info@myntauktioner.se - Telefon: 08-410 465 65
www.myntauktioner.se